

Trọng Huân

Viếng ma!

Hơn hai chục năm rồi tôi mới có dịp trở lại. Nghề làm báo nên có dịp đây đó. Đã từng đặt chân tới nhiều nơi, nhưng không hiểu sao, huyện miền núi ấy và không ít chuyện ở đó, đôi lúc lại chập chờn trong tôi.

Giờ huyện thay đổi nhiều. Rừng xanh ngút ngát khi xưa, nay lùi xa, thay vào đó bằng những quả đồi trọc đỏ, hay một màu đá xám xịt. Phố huyện nhà hai, ba tầng, cái chóp nhọn, cái mái tròn củ hành,... san sát. Còn đường xá trải nhựa, rộng hai làn xe. Chẳng nghe tiếng tắc kè đực cái phố núi kêu hoang vắng nữa. Dấu vết xưa tìm kiếm mãi mới thấy căn dinh thự Pháp cổ.

Buổi chiều, sau khi làm việc với lãnh đạo huyện xong, tôi lơ vơ ra phố, dạo. Thấy quán nước ven đường, giữa một khung cảnh nên thơ, liền tạt vào.

Ngoài tôi là khách ra, còn bà chủ quán và ông già cỡ tám chục. Nhìn ông, thấy nét quen quen. Chợt nghĩ, phải chăng là gương mặt người vùng cao - mình cứ vơ vào quen. Là khách lạ nên tôi mau mắn chào hỏi họ. Quán nước mà như cửa hàng bách hóa, bày biện đủ thứ, kẹo bánh, dầu gội đầu, áo quần, nhãn hiệu Tây - Tàu sặc sỡ. Ông già ngồi sưng, không nước non gì. Sau câu chào của tôi, ông ng héch mắt, hỏi:

- Ông là cán bộ đến làm việc với... huyện?

- Dạ...

- Năm tình hình gì...?
- Dạ, tình hình chung.... thôi ạ!
- Thế có năm tình hình riêng không?

Tôi chỉ biết cười cho phải phép.

- Muốn tình hình riêng, như ... cán bộ huyện này chẳng hạn, tôi cấp cho. Tham nhũng, tham ô đây! Cứ nhìn nhà chủ tịch ở giữa phố kia kìa, bốn, năm tầng, toàn gỗ quý, hiếm, khắc rõ. Gỗ, tiền ấy ở đâu? Của dân, của nước cả đấy!

Chà chà... tự dung lại rơi vào tình thế khó xử. May mà không khoe là nhà báo. Còn đang lúng túng, thì bà chủ quán gỡ nguy:

- Thôi, thôi ông ơi! Ông về nghỉ cho con còn bán hàng chứ. Suốt ngày tiêu cực, sốt cả ruột!

Ông già nhìn chủ quán với con mắt khinh thường, bực bội đứng lên, hứ hứ gì đó. Khi ông già đi khuất rồi, bà chủ thủng thảng:

- Hâm. Suốt ngày kêu ca, suốt ngày chống tiêu cực. Ông có biết lão già ấy là ai không? Bí thư huyện đấy!

- Năm nào.... ạ?

- Hồi bảy mươi, tám mươi ấy!

À, hóa ra đó là ông bí thư tôi từng làm việc. Thảo nào, khuôn mặt thấy quen.

Huyện có núi rừng, mỏ, biển - một huyện đầy tiềm năng - rừng vàng bể bạc. Ngày ấy dân huyện nghèo lắm. Phát phơ phố núi là những túp nhà tranh, vách đất. Cả phố duy nhất có dãy nhà xây, mái ngói âm dương của người Hoa bỏ lại. Nó cũng chỉ là những căn nhà lòng hẹp, sâu hút.

Nguy nga nhất là khu dinh thự Pháp cổ, ngự sừng sững trên quả đồi cao. Nghe nói, xây dựng ít ra cũng hơn trăm năm rồi. Đây là dinh thự của viên

quan kiểm lâm. Từ dinh thự nhìn bao quát cả một vùng rừng núi mênh mông. Công nhận, người Pháp có tầm nhìn xa. Nói về quản lý, họ là bậc thầy. Chỉ cần một ông quan mũi lõ, mắt xanh và dăm, ba anh lính ta, rừng được giữ yên. Đến một cây gỗ, dân tỉnh không dám bén mảng đến. Có thể lúc đó dân trí ta thấp, mà sợ; cũng có thể luật pháp thực thi nghiêm. Người ta bảo, bây giờ dân chủ quá, dân chủ đến vô chủ, đâm ra ai làm chủ cũng được.

* * *

Ngày tôi đến, khu dinh thự ấy vừa là nơi làm việc, vừa là chỗ nghỉ ngơi của bí thư huyện.

Ông ta là người thế nào? Lần đầu tiếp xúc, tôi phân vân quá! Trong lúc tôi trình bày nội dung chuyển công tác, vị bí thư hầu như không nói câu nào, cũng chả nhìn và không rõ, có nghe tôi nói không. Tôi chỉ nghe được mỗi câu, trước khi kết thúc cuộc làm việc:

- Nhà báo cứ tìm hiểu tình hình chung đã!

Sau cả tuần, tư liệu gần như tay trắng. Cán bộ mà tôi tiếp xúc, đều rụt rè, theo kiểu tiếp cho phải phép. Tôi lo lắng, về tòa soạn viết về gì đây? Sáng đó làm việc với vị Trưởng phòng Nông – Lâm, sau khi pha trà, mời nước, ông đưa tôi tập tài liệu in rô nê ô dày cộp:

- Nhà báo cứ xem.... Thế mạnh huyện nhà đây!

Thời kỳ ấy cả nước thiếu đói. Để cứu mình, dân miền xuôi chèo tàu, leo xe lên trung du, miền núi, bòn mót mua ngô, sắn về chống đói. Còn các tỉnh huyện, rộ lên phong trào, xác định thế mạnh huyện nhà.

Huyện miền núi này, bí thư cũng trần trở. Sau những đêm dài mất ngủ, ông

chợt nhận ra, huyện có bao cán bộ học hành, nào trung cấp xây dựng; nào cao đẳng sư phạm; nào kỹ sư canh nông – toàn là trí thức. Lâu này, nhìn họ lĩnh lương, suốt ngày ngồi rồi hút thuốc Lào Vặt, bí thư đã tức. Nuôi thế, có bằng phí cơm gạo của nhà nước! Tại sao không xua xuống cơ sở - gọi là hạ phóng - tìm kiếm thế mạnh huyện nhà? Thế là ông tức tốc ra quyết định.

Lạ không, lệnh ban ra, cán bộ lại phẩn khởi ra mặt cơ chứ, phẩn khởi suốt chết. Lâu nay, lĩnh đồng lương chết đói, ngày ngày vờ vật thưởng thức nước chè, tán chuyện trên trời dưới bể mải, đâm chán. Nay được thả rộng về quê, về bản mấy tháng, ai chẳng sướng, sướng nhảy lên ấy.

Về quê rồi, chả cán bộ nào bận tâm tìm thế mạnh huyện nhà. Mạnh ai lấy làm, người thì tranh thủ phát rừng làm nương; kẻ vào rừng, chặt cây làm củi.

Ngày đó ta chưa mở cửa đường biên, chưa tự do thông thương, nhưng dân thì vẫn thậm thụt qua lại biên giới. Họ khuân chẵn con công, pin đèn, phích nước từ bên kia về, gửi thảo quả, móng trâu, rồi tắc kè, sang bán.

Huyện này, ba kích nhiều vô thiên lủng. Lâu nay dân chúng vẫn ngấm ngấm vào rừng đào bới, đào tận củ tí cu tí, non già, ló ra cây nào, đào bới cây ấy. Giống này được giá lắm. Ai chẳng hay, ba kích, tắc kè ngâm rượu, đại quý, đại bổ. Ông chồng nào chỉ uống một lần, là bà vợ nhớ đời sướng.

Hết thời gian hạ phóng, các trí thức huyện nhà lục tục trở lại huyện đường, trở lại công việc thường nhật - uống nước chè suông và nay thêm viết báo cáo. Nghĩ ra thế nào, thì viết thế. Hàng mấy chục báo cáo, nên đề xuất nhiều lắm:

“Kính thưa đồng chí Bí thư! Tre rừng huyện ta nhiều vô kể. Tre thì có gai. Rừng tre huyện ta có hàng triệu, hàng tỷ cái gai. Gai tre mà xuất khẩu cho Tây nhể ồ, kiếm bộn đô la.

Kính thưa đồng chí Bí thư!

.....

Ở hội trường bí thư ngồi nghe đề xuất, mà sốt ruột, chả ưng ý cái nào. Ai đòi lại đề xuất thể mạnh gai tre cơ chứ. Có phải thời kỳ chống Pháp, làm hầm chông bẫy giặc đâu, mà cần gai tre.

Nghe giọng đọc báo cáo đều đều, bí thư đắm buồn ngủ. Dù lơ mơ, nhưng chuyện gẫu của nhân viên, đều lọt vào tai ông. Toàn chuyện linh tinh – nghe thấy bực mình. Ông đã định nhòe dậy, mắng cho một trận. Chợt nghe câu chuyện đào bới ba kích của nhà anh cán bộ nọ, đổi được năm tạ thóc, bí thư đắm nghĩ ngợi. Là cán bộ đứng đầu huyện như ông, tháng được đóng 13 cân gạo. Năm tạ thóc, bằng cả ba năm gạo đóng của ông còn gì. Thế thì bỏ quá! Ủ... thể mạnh là đây, việc gì phải tìm kiếm nữa. Đang lim rim, bí thư nhòe phát dậy:

- Trật tự, trật tự!

Cán bộ cả hội ngơ ngác. Nhiều trí thức đang gẫu chuyện, giật cả mình. Kìa, bí thư xằng xái bước lên. Trên bục, chị chàng trí thức đang gân cổ đọc đề xuất thể mạnh, dùm người lại.

- Xuống!

Tiếng ông rền như sấm. Chị trí thức kia luống cuống, tưởng thủ trưởng tức cái đề xuất ảm ương của mình. Dưới hội trường mọi người sợ run. Chắc phen này bí thư sẽ chinh cho cả lũ một trận. Nhưng kìa, sao nét mặt thủ trưởng tươi, tươi quá. Ông hăng giọng:

- Ủ... hừ hừ!

Hội trường im phắc.

- Thế mạnh, mũi nhọn huyện nhà là gì?

Bí thư hỏi, hội trường im phăng phắc hơn.

- Có r...ồ...i !

Đâu đó tiếng thì thầm:

- Có rồi! Có rồi!

- Trật tự...

Lại tiếng thủ trưởng long trời lở đất.

Cả hội trường một phen nữa im phắc. Tất cả nín thở, chuẩn bị hớp lấy từng lời bí thư:

- Ba kích, ba kích...

Nói tới đây, thủ trưởng trùng trùng ngó xuống - ấy là thủ thuật vốn có của ông - gây ấn tượng trước cử tọa. Trong bụng, ai cũng ngạc nhiên, sao lại là ba kích nhỉ, thứ cây kích dục? Rồi có người lo, khéo thủ trưởng phát hiện ra, đột hạ phóng, đã không đi tìm thế mạnh, họ lại vào rừng đào bới ba kích. Sợ, sợ toát mồ hôi. Chuyện này, thủ trưởng sẽ móc mói, sẽ kỷ luật ráo. Và những ai từng đào bới ba kích, từ từ sụp mặt xuống. Lúc này tiếng bí thư rõ to:

- Thế mạnh huyện ta là hàng nghìn, hàng vạn ếch - ta rừng. Mà đặc sản rừng của ta là cây.... ba kích. Nó là vàng, là bạc, là thóc, lúa đầy. Ta sẽ đào bới, sẽ thu gom, xuất khẩu, lấy ngoại tệ mạnh. Một vạn, chứ một triệu tấn lương thực, huyện ta cũng làm tốt. Thế mạnh, thế mạnh huyện nhà là cây ba k...í....ch!

Cả hội trường rùng rùng:

- Ba kích.... Ba kích!

Thủ trưởng ơi, sao đồng chí sáng suốt thế! Sung sướng nhất là mấy tay trí thức đào vụng ba kích. Không nhưng không bị thủ trưởng kỷ luật, mà bỗng dựng thành người có công - phát hiện ra thể mạnh huyện nhà.

Ngay sau hội nghị, nghị quyết nhanh chóng được ban ra và anh chàng đào bới ba kích đổi ra 5 tạ thóc kia là người chấp bút, là nhân vật nổi như cồn. Báo cáo viết tay dài tới trăm trang, được đánh máy, in rô nê ô ra hàng nghìn bản, phân phối, phát tán tới khắp bản cùng, hang hẻm trong huyện.

* * *

Đọc xong nghị quyết thể mạnh huyện nhà, tự dung tôi đâm ra phấn khởi. Ừ, đề tài chuyển công tác là đây, chứ còn đâu nữa. Tôi sẽ tiếp cận, sẽ làm việc, sẽ phỏng vấn đồng chí bí thư...

Ăn trưa xong, lúc đó khoảng 1h30, tôi quyết định lên thăm xã giao, tạo sự thân thiện, để chiều ấy, trong buổi làm việc với bí thư, sẽ thêm hiệu quả.

Thế là tôi lững thững đến tòa dinh thự.

Buổi trưa im ắng, đến ve cũng ngừng kêu. Mấy cây long não phơi mình, chịu nắng nóng. Hình như cành lá đều không giám đong đưa, sợ gây ra tiếng ồn cho khu dinh thự. Giữa khung cảnh ấy, tự nhiên tôi đâm khép nép, nhẹ bước. Dón dên tôi bước vào sảnh đường, bước qua cửa, bước vào phòng khách. Từ phòng khách có cửa thông sang phòng bên. Tàn ngần giữa phòng, vô tình liếc mắt sang, đập vào mắt tôi là cảnh bí thư đang nằm đung đưa trên võng, hai bên, hai phụ nữ ngồi, kẻ phe phẩy quạt, kẻ giương báo, đọc.

Thoáng thấy bóng tôi, người phe phẩy quạt vội nhò lên, giơ tay ra hiệu: “Trật tự”, “Ngồi xuống ghế” – đều là ngôn ngữ chị ta “nói” bằng tay.

Biết làm gì đây, tôi lặng im, ngồi xuống ghế. Nghe tiếng đọc ê a - nhân viên đang đọc báo cho thủ trưởng nghe – một bài xã luận – đại ý là nâng cao cảnh giác gì gì ấy.

Chờ hay không, tôi đâm phân vân. Chả lẽ ngồi nghe đọc xã luận chung? Cuối cùng tôi quyết định, đứng lên, nhẹ nhẹ bước.

Qua khung cửa, vẫn thấy bí thư vẫn nằm trên võng đung đưa. Không rõ ông có hay, tôi là khách vào thăm, hay vì quá tập chung nghe xã luận, mà không hay biết?

Trong khi lững thững trở về phòng, tôi chợt nhớ câu chuyện, mà vị Trưởng phòng Nông - Lâm kể, chuyện viếng ma.

* * *

Nhà riêng của bí thư cách phố huyện một, hai cây số. Vậy mà hãn hữu lắm thủ trưởng mới ghé thăm nhà. Cách đó ít lâu, nhà bí thư có việc buồn, cậu con trai độc đau ốm, rồi mất. Tin cấp báo, báo từ chiều trước. Nhân viên, cán bộ cả huyện đổ xô đến lo chuyện tang ma. Cơ quan huyện đâm vắng teo, vắng như chùa Bà Đanh. Duy nhất khu dinh thự nhân viên vẫn túc trực đông đủ.

Tối đó, bí thư vẫn ở lại, không về. Sáng sau, vẫn thấy ông làm việc. Xe com măng ca tục trực chờ đợi ông, đợi để đưa bí thư về lo việc tang gia. Sáng đó

chú tài túc trực từ sớm. Sáu giờ, bảy giờ, tám giờ,... vẫn đợi, vẫn thấy bí thư cặm cùi công việc. Mười một rưỡi, cô nhân viên cấp dưỡng lễ mễ bê mâm cơm, trên đây lòng bàn như mọi khi và thủ trưởng bình thản xoi cơm. Chị tạp vụ đứng phe phẩy quạt như mọi bận, thỉnh thoảng còn gấp mức thức ăn cho thủ trưởng xoi. Bữa ăn kéo dài cũng đúng như mọi khi – chẵn tròn một tiếng.

Cả sáng, rồi trưa và suốt bữa thủ trưởng xoi cơm, hết người nhà, nhân viên cơ quan đạp xe, đưa tin nhà lên sếp tới tấp. Tất cả đều mong ngóng, chờ đợi.

Theo lịch, thường thì sau bữa trưa, thủ trưởng nghỉ, nằm nghe đọc báo. Hôm ấy, lệ bị phá. Xoi cơm xong, sau khi xúc miệng ồng ọc cốc nước chè tươi, thủ trưởng thủng thẳng đứng lên, từ từ bước ra sảnh, nhân viên tạp vụ vội vã quàng túi y tế, lúi rúi bước theo sau. Túi đựng: hộp dầu con hổ, lọ thuốc đỏ, cuộn bông băng, mấy viên thuốc cảm sốt. Tất cả là để đề phòng bệnh tật đột xuất có thể xảy ra. Ấy là lo xa thế thôi, chứ bao năm nay, bí thư có sổ mũi, hắt hơi bao giờ.

Thủ trưởng bước gần tới xe, nó đã pành pành nổ máy. Khi thủ trưởng yên vị, tức thì xe lao vù vù. Làm gì không vội, chỉ còn mười phút nữa, đến giờ đưa ma rồi. Xe dừng trước nhà đám. Vừa nghe tiếng xe, tiếng khóc than đồng loạt râm ran - vợ con, người thân và cả nhân viên cơ quan khóc nữa.

Thủ trưởng lặng lẽ xuống xe, lặng lẽ bước vào sân, bước qua bậc cửa, mọi người dẫn ra, dẫn ra, ánh mắt tất cả đều đau đáu buồn. Thủ trưởng dừng bước trước cỗ quan tài. Qua làn khói hương, đôi mắt trẻ thơ từ khung kính vọng nhìn ra và cha nó cũng đắm đắm ngó lại. Cảnh đó, ôi sao đau buồn thế!

Chỉ còn dăm phút nữa là đến giờ đưa ma rồi. Vì ma trẻ nên nhà đám không kèn không trống, chỉ độc tiếng phèng la kêu. Kia, thủ trưởng chuẩn bị thực hiện nghi thức viếng. Tiếng khóc om xòm, bỗng bật im. Thủ trưởng thấp nhang, mặc liệm - nghi thức y như là viếng đồng nghiệp, viếng công dân trong bản hạt cai quản của nhà quan.

Sau phút giây lễ nghi phúng viếng, thủ trưởng nhè nhẹ quay lưng.
Tiếng khóc rộ lên. Đau thương, mất mát quá!

Kia, thủ trưởng chậm chậm bước, bước qua bậc cửa, bước ra sân,... Nhân viên líu ríu bước theo. Ai cũng định xô đến chia buồn, mà chưa tiện dịp.

Thủ trưởng bước ra sân, đoàn nhân viên rồng rắn bước ra sân. Ông bước tiếp, mọi người bước tiếp.

Ở kia, sao thủ trưởng lại ra xe? Ai đó kịp gọi chú tài.

Thấy thủ trưởng yên vị trên ghế, chú tài lúng túng:

- Dạ... báo cáo...

- Đi

- Dạ, ... đi đâu?

- Về cơ quan....

Lái xe tròn mắt.

Xe lao vù.

Người nhà đám ngơ ngác nhìn theo.

Chỉ thấy làn bụi trắng quẩn lên trên con đường cái./.

Nguồn: Tác giả / VNthuquan - Thư viện Online
Được bạn: Ct. Ly đưa lên
vào ngày: 8 tháng 7 năm 2010